

הכנסת העשרים וארבע

יוזמת: חברת הכנסת שרון מרים השכל

19/24/פ

הצעת חוק פקודת הסמים המסוכנים (תיקון – הגדרת צמח הקנבוס, מדרוג עבירות ועונשים בסם קנבוס),
התשפ"א-2021

- תיקון סעיף 10 .1. בפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973¹, בסעיף 10, במקום הסיפה החל במילים "ואם היו כלים" יבוא "ואולם לא יישא אדם באחריות פלילית אם היו הכלים לשימוש בצריכתו העצמית בלבד".
- הוספת פרק ג'2 .2. אחרי פרק ג'1 לפקודה יבוא:

"פרק ג'2: עבירות ועונשים בסם הקנבוס

- הגדרות 25טז. בפרק זה –
- "כמות זרעים לשימוש עצמי" – כמות של עד 15 זרעים;
- "כמות לשימוש עצמי" – כמות של עד 50 גרם;
- "קנבוס" – קנבוס לרבות שרף של קנבוס.
- אחריות פלילית 25יז. לא יישא בגיר באחריות פלילית בשל עבירה לפי סעיף 7 בשל החזקה של קנבוס במקום שאינו ציבורי, בכמות לשימוש עצמי או בכמות זרעים לשימוש עצמי, או בשל שימוש בקנבוס בנסיבות כאמור.
- שימוש אסור בקנבוס 25יח. על אף האמור בסעיף 7, בגיר המשתמש בקנבוס בכמות לשימוש עצמי בשטח ציבורי, דינו – קנס 500 שקלים חדשים; לעניין זה, "שטח ציבורי" – כמשמעותו בחוק למניעת העישון במקומות ציבוריים והחשיפה לעישון, התשמ"ג-1983².
- החזקה אסורה של קנבוס 25יט. על אף האמור בסעיף 7, המחזיק קנבוס בכמות העולה על הכמות לשימוש עצמי שלא לצורך סחר, דינו – קנס 2,000 שקלים חדשים.

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 27, עמ' 526.
² ס"ח התשמ"ג, עמ' 148.

- פטור מרישום פלילי 25כ. הרשעה של בגיר בעבירה לפי סעיף 25 יח או סעיף 25 ט, לא תהווה פריט רישום במרשם הפלילי, כמשמעו בחוק המידע הפלילי ותקנת השבים, התשע"ט-2019³.
- רישום פלילי 25כא. אדם שהורשע בעבירה לפי סעיף 7(א) בנסיבות של שימוש עצמי בקנבוס רשאי להגיש בקשה ליועץ המשפטי לממשלה לביטול הרישום הפלילי."
- תיקון התוספת הראשונה 3. בתוספת הראשונה לפקודה, בהגדרה "קנבוס", אחרי "המופק מזרעיו" יבוא "ולמעט קנאבידול (CBD)".
- ביטול חוק הסמים המסוכנים – הוראת שעה 4. חוק הסמים המסוכנים (עבירת קנס מיוחדת – הוראת שעה), התשע"ח-2018⁴ – בטל.

דברי הסבר

מטרת הצעת החוק היא למנוע הפללה של ציבור הבגירים העושים שימוש בקנבוס לצריכה עצמית בלבד ולבטל את הוראת השעה שנחקקה לפני מספר שנים והותירה את הפללת המשתמשים כאמור על כנה.

למעלה ממיליון ישראלים צורכים קנבוס בצריכה מזדמנת, כאשר ציבור המשתמשים ברובו אינו ציבור עברייני. מדובר באנשים נורמטיביים מכל שכבות האוכלוסייה, אנשי אקדמיה, אנשי ציבור ועוד, אשר צורכים קנבוס בשעות הפנאי. מחקרים רבים, וביניהם דוח של ועדה בין לאומית לבחינת מדיניות הסמים העולמית שהוגש ביוני 2011 לאו"ם, דה-קרימינליזציה (אי הפללה) של השימוש בסמים, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אוגוסט 2011), עסקו בדה-קרימינליזציה של השימוש בסמים והמליצו, בין היתר, להפסיק את הקרימינליזציה של העושים שימוש בקנבוס לצריכה עצמית בלבד. ממצאים מעידים כי מרבית עבירות הסמים שבהן נפתחו תיקים הן עבירות של שימוש והחזקה ורק מיעוט העבירות הן עבירות סחר (כ-16%-18% מעבירות הסמים). הפללת צרכני הקנבוס מהווה פגיעה בזכויות הפרט ואינה תואמת את הלכי הרוח של מדינה חופשית ודמוקרטית. יתרה מכך, היא עלולה להוביל אזרחים נורמטיביים ושומרי חוק למעגל הפשע.

הצעת חוק זו לא נועדה לעודד שימוש בקנבוס או להניף דגל שכזה מבחינה חברתית. נהפוך הוא, הצעת החוק משאירה את הקנבוס כסם אסור בפקודת הסמים המסוכנים וקובעת קנס למי שיצרוך אותו במקומות ציבוריים או למי שיחזיק את הסם בכמות העולה על הכמות לשימוש עצמי אך שלא נועדה לסחר. יחד עם זאת, הצעת חוק זו תמנע את הפיכתם של אנשים בגירים ונורמטיביים לעבריינים בעיני החוק. הצעת החוק תאפשר את המשך חייהם הרגילים והמקצועיים ואת תרומתם לחברה ותמנע את הפגיעה הצפויה להם כתוצאה מרישום פלילי.

תועלת נוספת שתצמח מהצעת החוק היא חסכון כלכלי של סכומים עצומים המושקעים באכיפת החוק, והקלה על העומס הרב ממילא שיש על מערכת המשפט, אשר נאלצת לטפל באלפי תיקים פליליים בגין שימוש והחזקה של קנבוס לשימוש עצמי מדי שנה. את הסכומים שיחסכו ניתן יהיה להפנות לטיפול במוכרים לסמים קשים, לחינוך ולהסברה.

בנוסף מוצע לתקן את פקודת הסמים המסוכנים ולהוציא את רכיב הקנאבידול (CBD – cannabidiol) מגדר סם מסוכן. הקנאבידול הוא המרכיב המרכזי השני בצמח הקנביס. ממחקרים שנערכו בשנים האחרונות עולה כי הקנאבידול אינו בעל השפעה פסיכו-אקטיבית ובמחקרים מסוימים אף נוסה כחומר אנטי פסיכוטי (http://www.medicinalgenomics.com/wp-content/uploads/2013/01/Bergamaschi_2011.pdf).

³ ח"ח התשע"ט, עמ' 298.
⁴ ח"ח התשע"ח, עמ' 916.

רבות מההטבות הרפואיות המיוחסות ל-THC, לקנביס ולקנאבינואידיים אחרים מקורן בעצם בקנאבידול (CBD). לקנאבידול תכונות אנטי-דלקתיות המסייעות בדיכוי דלקות בגוף, כך שיש לו תפקיד מניעתי. כמו כן, יש לקנאבידול תכונות אנטי-עוויתיות, כלומר הוא עוזר לדכא התקפים ועוויתות ומפחית את התכיפות שלהם. כמו כן, נמצא כי אצל חולי סרטן ה-CBD גורם לתאים הסרטניים "להתאבד" בעוד התאים הבריאים נשמרים, זאת משום שה-CBD נצמד לקולטני התאים הסרטניים וגורם להם להשמיד את עצמם בכך שהוא מונע את אספקת הדם אל הגידול הסרטני. תכונה נוספת של ה-CBD היא היכולת להוות ווסת לערנות ושינה: במינונים נמוכים הוא מגביר את הערנות ובמינונים גבוהים הוא מרדים ומרגיע.

מה שמייחד את ה-CBD היא היכולת לשלוט בתוצאה על פי המינון ולהשיג את מטרת השימוש המדויק.

לדברי רות גלילי, פרופסור לאימונולוגיה מביה"ס לרפואה של האוניברסיטה העברית אשר עוסקת במחקר מולקולת ה-CBD מזה למעלה מ-40 שנה ונחשבת למובילה בעולם בתחום זה, הקנאבידול הוא מהמרכיבים העיקריים של צמח הקנביס כאשר הקנביס מכיל מרכיבים נוספים המוכרים בשם קנאבינואידיים ולמעלה מ-411 מולקולות נוספות.

בשונה ממרכיב חשוב נוסף של הקנביס – ה-THC, ה-CBD אינו גורם לתופעות פסיכוטיות כגון תחושת "ריחוף" ("high"), כיוון שאינו מתקשר לקולטנים בתאי העצב במוח. בדיקות מקיפות בארה"ב ובמעבדות רבות אחרות בעולם, הוכיחו כי הקנאבידול אינו רעיל גם כשהוא ניתן בכמויות העולות בהרבה על אלה המשפרות את מצבם של החולים במחלות שונות. כך, בניסוי מקיף שנערך לפני מספר שנים בחולי סכיזופרניה, כשניתן הקנאבידול בכמות של 110 מ"ג ליום למשך כחודש לא הובחנו סימני רעילות כלשהם. לרוב ניתן הקנאבידול בכמויות של 41-21 מ"ג ליום אצל חולים במחלות דלקתיות כמו דלקת מפרקים, טרשת נפוצה, גלאוקומה וכן לשיכוך כאבים, וחולים אלה מדווחים על השפעה מיטיבה בעקבות הטיפול. בכל הניסויים הרבים המתוארים בספרות המדעית לא נצפתה רעילות כלשהי לאחר מתן הקנאבידול.

יתרה מכך, בשנים האחרונות מתווספים עוד ועוד מחקרים קליניים בעולם המוכיחים את יעילותו הרבה של ה-CBD. לפני מספר שנים, לאחר 3 שנות מחקר ופיתוח הצליחה חברה ישראלית בשיתוף פרופסור רות גלילי לפתח לראשונה בעולם זן של קנביס רפואי המכיל ריכוז גבוה מאוד של CBD העומד על 16% ופחות מאחוז אחד של THC. מדובר בבשורה של ממש, שזכתה לפרסום בין-לאומי עצום המביא בין היתר לפניות רבות מחברות בין לאומיות המעוניינות בייבוא מוצרי החברה מהזן הייחודי. הביקוש הרב מהווה פוטנציאל הכנסות נוסף ומשמעותי לקופת המדינה.

יתרונותיו הרבים של ה-CBD ידועים למערכת הרפואית ובעשור האחרון חברות אמריקאיות ואירופאיות משקיעות בפיתוח CBD סינתטי (אשר להבדיל מה-CBD הטבעי, גורם לתופעות לוואי).

הזן הייחודי שפותח וקיים רק בישראל אינו דורש רישום פטנט להבדיל מפיתוחי ה-CBD הסינתטי, הוא כאמור בעל יתרונות רפואיים רבים, לא גורם לתחושת "ריחוף", ללא תופעות לוואי (להבדיל מהחומרים הסינתטיים) ובעל פוטנציאל הכנסה משמעותי לקופת המדינה.

אשר על כן, לאור יעילותו המוכחת של הקנאבידול ודווקא בשל היותו חומר שאינו בעל השפעה פסיכו-אקטיבית ולעיתים אף מהווה חומר אנטי פסיכוטי מוצע תיקון נוסף זה.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים ושתיים ועל שולחן הכנסת העשרים ושלוש על ידי חברת הכנסת שרן מרים השכל (פ/301/22; פ/80/23).

הצעת חוק דומה בעיקרה הונחה על שולחן הכנסת העשרים על ידי חברת הכנסת תמר זנדברג (פ/1355/23), ועל ידי חברת הכנסת שרן השכל וקבוצת חברי הכנסת (פ/2547/20).

הצעת החוק זהה לפ/80/23 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.